ЗАЦВЕРДЖАНА
Загад Міністра адукацыі
Рэспублікі Беларусь
10.11.2023 № 500

Праграма ўступных іспытаў
па вучэбным прадмеце «Сусветная гісторыя» (навейшы час)
для атрымання агульнай вышэйшай
і спецыяльнай вышэйшай адукацыі,
2024 год

ТЛУМАЧАЛЬНАЯ ЗАПІСКА

Праграма ўступных іспытаў па вучэбным прадмеце «Сусветная гісторыя» (навейшы час) прызначана для асоб, якія паступаюць ва ўстановы вышэйшай адукацыі для атрымання агульнай вышэйшай і спецыяльнай вышэйшай адукацыі.

Вызначальным прынцыпам складання праграмы ўступных іспытаў з'яўляецца спалучэнне падзейна-храналагічнага і праблемна-тэарэтычнага ўзроўняў вывучэння гісторыі.

Паказчыкамі ўзроўню падрыхтоўкі абітурыентаў з'яўляюцца засваенне тэарэтычнага, фактычнага, храналагічнага, картаграфічнага і ацэначнага кампанентаў вучэбных гістарычных ведаў і адпаведных спосабаў вучэбна-пазнавальнай дзейнасці.

Уступныя іспыты па вучэбным прадмеце «Сусветная гісторыя» (навейшы час) праводзяцца з выкарыстаннем тэстаў. Змест тэставых заданняў вызначаецца дадзенай праграмай уступных іспытаў.

ПАТРАБАВАННІ ДА ПАДРЫХТОЎКІ АБІТУРЫЕНТАЎ

Абітурыент павінен в е д а ц ь асноўны тэарэтычны і фактычны вучэбны матэрыял, арыентавацца ў найважнейшых падзеях навейшага часу.

Абітурыент павінен у м е ц ь:

устанаўліваць прычынна-выніковыя сувязі паміж гістарычнымі фактамі, падзеямі і з'явамі;

параўноўваць гістарычныя факты;

сістэматызаваць і абагульняць гістарычныя факты, рабіць на гэтай аснове аргументаваныя вывады;

канкрэтызаваць тэарэтычныя вывады і гістарычныя паняцці;

характарызаваць і ацэньваць дзейнасць гістарычных асоб;

лакалізоўваць гістарычныя падзеі ў часе і прасторы;

выкарыстоўваць змест гістарычнай карты для выяўлення асаблівасцей эканамічнага, палітычнага і культурнага развіцця краін.

ЗМЕСТ ВУЧЭБНАГА МАТЭРЫЯЛУ

Раздзел I. СУСВЕТНАЯ ГІСТОРЫЯ НАВЕЙШАГА ЧАСУ (1918–1945 гг.)

1. КРАІНЫ ЕЎРОПЫ І ЗША У 1918–1939 гг.

Зацвярджэнне асноў пасляваеннага свету. Наступствы Першай сусветнай вайны. Парыжская мірная канферэнцыя і яе вынікі. Версальскі мірны дагавор. Стварэнне Лігі Нацый. Вашынгтонская канферэнцыя. Супярэчнасці Версальска-Вашынгтонскай сістэмы міжнародных адносін.

Краіны Захаду ў 1918–1929 гг. Лістападаўская рэвалюцыя ў Германіі. Рэвалюцыйны ўздым у іншых краінах Еўропы. Вытокі фашызму ў Еўропе. Усталяванне фашысцкага рэжыму ў Італіі. Асаблівасці сацыяльна-эканамічнага і палітычнага развіцця ў перыяд стабілізацыі. Міжнародныя адносіны.

Сусветны эканамічны крызіс 1929–1933 гг. (Вялікая дэпрэсія). Прычыны, асноўныя рысы і асаблівасці сусветнага эканамічнага крызісу. Шляхі выхаду з крызісу. «Новы курс» Ф.Д. Рузвельта. Наступствы сусветнага эканамічнага крызісу. Прыход нацыстаў да ўлады ў Германіі. Ідэалогія і практыка фашызму.

Заходні свет напярэдадні Другой сусветнай вайны. Барацьба супраць фашызму. Усталяванне фашысцкага рэжыму ў Германіі. Народны фронт у Францыі. Народны фронт і грамадзянская вайна ў Іспаніі. Антыфашысцкі рух.

Міжнародныя адносіны ў 1930-х гг. Крызіс і крах Версальска-Вашынгтонскай сістэмы. Агрэсіўная палітыка фашысцкіх дзяржаў. Фарміраванне блока агрэсіўных дзяржаў. Мюнхенская канферэнцыя. Праблема стварэння сістэмы калектыўнай бяспекі ў Еўропе. Палітыка «прымірэння агрэсара» і яе вынікі. Савецка-германскі дагавор аб ненападзенні.

Краіны Цэнтральнай і Паўднёва-Усходняй Еўропы ў міжваенны перыяд. Утварэнне новых незалежных дзяржаў пасля Першай сусветнай вайны. Усталяванне аўтарытарных рэжымаў. Акупацыя Чэхаславакіі. Польшча перад пагрозай германскай агрэсіі.

Навука і культура Заходняй Еўропы і ЗША ў міжваенны перыяд. Новыя тэндэнцыі ў развіцці навукі і культуры. Прыродазнаўчыя навукі і навукова-тэхнічны прагрэс. Грамадскія навукі. Супярэчлівы характар развіцця навукі. Працяг традыцый рэалізму ў літаратуры. Пошукі новых форм у мастацтве. Кіно. Архітэктура.

2. САВЕЦКАЯ ДЗЯРЖАВА Ў 1917–1939 гг.

Кастрычніцкая рэвалюцыя і ўсталяванне савецкай улады ў Расіі. Курс бальшавікоў на ўзброенае паўстанне. Перамога паўстання ў Петраградзе. Усталяванне савецкай улады ў Расіі. Брэсцкі мір. Значэнне Кастрычніцкай рэвалюцыі.

Грамадзянская вайна. Прычыны і этапы Грамадзянскай вайны ў Расіі. Асноўныя сілы і ўдзельнікі Грамадзянскай вайны. Ваенныя дзеянні на франтах Грамадзянскай вайны. Прычыны перамогі Чырвонай Арміі. Наступствы Грамадзянскай вайны.

Курс на пабудову сацыялізму. Палітыка «ваеннага камунізму». Эканамічны і палітычны крызіс у краіне. Новая эканамічная палітыка. Індустрыялізацыя і калектывізацыя. Вынікі эканамічнай трансфармацыі.

Палітычнае развіццё савецкай дзяржавы. Утварэнне СССР і яго гістарычнае значэнне. Асноўныя рысы савецкай палітычнай сістэмы. Развіццё адносін з краінамі Захаду. Барацьба СССР за стварэнне сістэмы калектыўнай бяспекі.

Культурныя пераўтварэнні ў СССР у 1920–1930-я гг. Ліквідацыя масавай непісьменнасці. Фарміраванне савецкай сістэмы адукацыі. Навуковыя адкрыцці. Асаблівасці развіцця літаратуры і мастацтва. Савецкая дзяржава і царква.

3. КРАІНЫ ЎСХОДУ І ЛАЦІНСКАЙ АМЕРЫКІ Ў 1918–1939 гг.

Кітай у міжваенны перыяд. Кітайская Рэспубліка пасля Першай сусветнай вайны. Нацыянальная рэвалюцыя 1925–1928 гг. Грамадзянская вайна 1928–1937 гг. Агрэсія Японіі ў Кітаі ў 1930-я гг. Развіццё культуры.

Індыя ў міжваенны перыяд. Уздым нацыянальна-вызваленчага руху ў 1918–1922 гг. Ідэалогія гандызму. Саляны паход. Культура і лад жыцця індыйцаў.

Японія ў міжваенны перыяд. Праблемы японскай эканомікі. Уплыў сусветнага эканамічнага крызісу на Японію. Палітычнае развіццё. Прыход мілітарыстаў да ўлады. Знешняя палітыка. Культура Японіі.

Мусульманскі свет у міжваенны перыяд. Нацыянальная рэвалюцыя ў Турцыі 1918–1923 гг. Рэформы ў Іране. Дасягненне незалежнасці Афганістанам. Барацьба егіпецкага народа за незалежнасць. Культура і лад жыцця.

Лацінская Амерыка ў міжваенны перыяд. Сацыяльна-эканамічнае развіццё. Палітыка ЗША ў адносінах да краін Лацінскай Амерыкі. Асаблівасці палітычнага развіцця: Аргенціна, Бразілія, Мексіка. Культура Лацінскай Амерыкі.

4. ДРУГАЯ СУСВЕТНАЯ ВАЙНА.

ВЯЛІКАЯ АЙЧЫННАЯ ВАЙНА САВЕЦКАГА НАРОДА

Пачатак Другой сусветнай вайны. Прычыны і характар Другой сусветнай вайны. Перыядызацыя вайны. Пачатак баявых дзеянняў. Захоп еўрапейскіх дзяржаў нацыскай Германіяй.

Пачатак Вялікай Айчыннай вайны. Напад гітлераўскай Германіі на СССР. Правал стратэгіі «маланкавай вайны» супраць СССР. Бітва за Маскву. Стварэнне антыгітлераўскай кааліцыі.

Карэнны перапом у ходзе Вялікай Айчыннай і Другой сусветнай войнаў. Вырашальныя перамогі Чырвонай Арміі пад Сталінградам і на Курскай дузе. Ваенныя дзеянні армій ЗША і Англіі ў канцы 1942–1943 гг. Капітуляцыя Італіі. Вайна на Ціхім і Атлантычным акіянах. Умацаванне антыгітлераўскай кааліцыі. Тэгеранская канферэнцыя.

Антыфашысцкая барацьба на акупаваных тэрыторыях СССР і краін Еўропы. Фашысцкі «новы парадак». Рух Супраціўлення ў акупаваных краінах Еўропы. Барацьба савецкага народа ў тыле ворага.

Савецкі тыл падчас вайны. Перавод эканомікі на ваенны лад. Абаронная прамысловасць. Працоўны гераізм савецкага народа. Руская Праваслаўная Царква ў гады вайны. Штодзённае жыццё савецкіх людзей у тыле. Становішча ў блакадным Ленінградзе.

Заключны этап Вялікай Айчыннай і Другой сусветнай войнаў. Пачатак вызвалення Чырвонай Арміяй еўрапейскіх краін. Адкрыццё другога фронту. Крымская (Ялцінская) канферэнцыя і яе рашэнні. Капітуляцыя Германіі. Патсдамская канферэнцыя. Паражэнне Японіі. Стварэнне Арганізацыі Аб'яднаных Нацый (ААН). Цана і значэнне Перамогі. Вынікі і ўрокі Другой сусветнай вайны.

Раздзел II. СУСВЕТНАЯ ГІСТОРЫЯ НАВЕЙШАГА ЧАСУ: 1945 – ПАЧАТАК XXI ст.

5. КРАІНЫ ЕЎРОПЫ І ЗША Ў 1945 – ПАЧАТКУ XXI ст.

Асноўныя тэндэнцыі развіцця краін свету пасля Другой сусветнай вайны. Абвастрэнне супярэчнасцей паміж заходнімі дзяржавамі і СССР. «Халодная вайна». Разрадка міжнароднай напружанасці. Паварот ад разрадкі да канфрантацыі. «Дзяржава ўсеагульнага дабрабыту». Неакансерватыўная рэвалюцыя. Крызісныя з'явы 1970–1980-х гг. у краінах Заходняй Еўропы. Распад СССР і яго наступствы. Паглыбленне інтэграцыі і працэсы дэзынтэграцыі ў сучасным свеце.

Фарміраванне постындустрыяльнага грамадства. Новая эпоха ў развіцці навукі і тэхнікі. Камп'ютарная рэвалюцыя. Прарыў у медыцыне. «Зялёная рэвалюцыя». Супярэчлівы характар НТР. Змяненні ў сацыяльнай структуры грамадства.

Злучаныя Штаты Амерыкі. Сацыяльна-эканамічнае і палітычнае развіццё. Расавая праблема. «Неакансерватыўная рэвалюцыя». Пераадоленне эканамічнага крызісу і вырашэнне сацыяльных праблем. Знешняя палітыка.

Вялікабрытанія. Распад Брытанскай каланіяльнай імперыі. Унутраная і знешняя палітыка ў 1945–1964 гг. Ірландская (Ольстэрская) праблема і шляхі яе вырашэння. Тэтчарызм. Вялікабрытанія ў канцы XX – пачатку XXI ст.

Францыя. Рэжым Чацвёртай Рэспублікі. Распад Французскай каланіяльнай імперыі. Пятая рэспубліка. Знешняя палітыка. Эканамічны ўздым у Францыі ў канцы 1950–1960-х гг. Палітычны крызіс 1968 г. Францыя ў канцы XX – пачатку XXI ст.

Федэратыўная Рэспубліка Германіі і Германская Дэмакратычная Рэспубліка. Аб'яднанне Германіі. Фарміраванне дзвюх нямецкіх дзяржаў пасля Другой сусветнай вайны. Сацыяльна-эканамічнае і палітычнае развіццё ФРГ. Будаўніцтва і крызіс сацыялізму ў ГДР. Аб'яднанне Германіі. ФРГ у канцы XX – пачатку XXI ст.

Італія. Пасляваенныя дэмакратычныя пераўтварэнні. Сацыяльна-эканамічнае і палітычнае развіццё ў 1950–1970-х гг. Праблема Поўдня. Унутрыпалітычны крызіс 1970–1980-х гг. Палітычныя перамены ў канцы XX – пачатку XXI ст. Знешняя палітыка.

Краіны Цэнтральнай і Паўднёва-Усходняй Еўропы. Пераўтварэнні першых пасляваенных гадоў. Поспехі і цяжкасці сацыялістычнага будаўніцтва. Нарастанне крызісу сацыялізму. «Аксамітныя рэвалюцыі» 1989–1991 гг. Распад Сацыялістычнай Федэратыўнай Рэспублікі Югаславія. Грамадзянская вайна ў Югаславіі. Распад Чэхаславакіі. Інтэграцыя ў еўрапейскія структуры і Паўночнаатлантычны альянс (НАТА).

Навука і культура Заходняй Еўропы і ЗША. Новыя з'явы ў развіцці культуры. Развіццё навукі і адукацыі. Грамадскія навукі. Фарміраванне інфармацыйнага грамадства. Элітарная і масавая культура. Кінематограф. Выяўленчае мастацтва. Мастацкая літатарура. Архітэктура. Захаванне традыцыйных культур.

6. СССР. РАСІЙСКАЯ ФЕДЭРАЦЫЯ (1945 г. – ПАЧАТАК XXI ст.)

СССР у 1945–1953 гг. Аднаўленне народнай гаспадаркі. Палітычнае развіццё краіны. Палітычныя рэпрэсіі. Знешняя палітыка.

СССР у 1953–1964 гг. СССР пасля смерці І.В. Сталіна. XX з'езд КПСС і яго рашэнні. Рэформы другой паловы 1950-х – першай паловы 1960-х гг. Знешняя палітыка.

СССР у сярэдзіне 1960-х – пачатку 1980-х гг. Эканамічная рэформа А.М. Касыгіна і яе вынікі. Эпоха «развітога сацыялізму». Грамадска-палітычнае жыццё. Канстытуцыя 1977 г. Праблемы знешняй палітыкі СССР.

Палітыка перабудовы і распад СССР. Крызіс 1980-х гг. Перабудова і крах палітыкі М.С. Гарбачова. Рэформа палітычнай сістэмы і яе наступствы. Жнівеньскі палітычны крызіс 1991 г. Распад СССР і стварэнне Садружнасці Незалежных Дзяржаў (СНД).

Расійская Федэрацыя. Расія на шляху да суверэнітэту. Радыкальная эканамічная рэформа. Кастрычніцкія падзеі 1993 г. і прыняцце Канстытуцыі Расійскай Федэрацыі. Сацыяльна-эканамічнае і палітычнае развіццё Расіі ў 1994–1999 гг. Расія ў пачатку XXI ст. Знешнепалітычныя выклікі.

Навука і культура ў СССР і Расійскай Федэрацыі. Адукацыя. Навука. Мастацкая культура і літаратура. Духоўнае жыццё Расіі ў канцы XX – пачатку XXI ст.

7. КРАІНЫ АЗІІ, АФРЫКІ І ЛАЦІНСКАЙ АМЕРЫКІ ПАСЛЯ ДРУГОЙ СУСВЕТНАЙ ВАЙНЫ

Распад каланіяльнай сістэмы. Асноўныя этапы вызваленчай барацьбы народаў каланіяльных і залежных краін. Здабыццё незалежнасці. Краіны, якія развіваюцца. «Халодная вайна» і «трэці свет». Неакаланіялізм. Новыя дзяржавы ў пошуках стабільнасці. Перашкоды на шляху развіцця.

Кітай. Утварэнне КНР. Аднаўленчы перыяд. Палітыка «трох чырвоных сцягоў». «Курс на рэгуляванне эканомікі». Мэты, характар і вынікі «культурнай рэвалюцыі». Рэфармаванне кітайскага грамадства пасля смерці Маа Цзэдуна. Рэформы 1980–1990-х гг. і іх вынікі. Знешняя палітыка КНР.

Японія. Пасляваенная Японія. Сан-Францыскі дагавор 1951 г. Эканамічнае развіццё. Палітычнае развіццё. Сучасная Японія.

Індыя. Дасягненне незалежнасці. Індыя – брытанскі дамініён. Утварэнне рэспублікі. «Курс Неру». Сацыяльна-эканамічнае і палітычнае развіццё Індыі ў 1964 г. – пачатку XXI ст. Праблемы знешняй палітыкі.

Краіны мусульманскага свету. Агульная характарыстыка. Нацыянальна-вызваленчыя рэвалюцыі ў арабскім свеце. Егіпет, Іран, Турцыя.

Краіны Лацінскай Амерыкі. Сацыяльна-эканамічнае развіццё. Палітычнае жыццё. Рэформы, ваенныя дыктатуры і рэвалюцыі (Мексіка, Куба, Чылі, Бразілія).

Лакальныя войны і канфлікты. Араба-ізраільскі канфлікт. Вайна ў В'етнаме. Карэйская вайна. Войны ў Афганістане і зоне Персідскага заліва.

СПІС РЭКАМЕНДАВАНАЙ ЛІТАРАТУРЫ

1. Сусветная гісторыя Навейшага часу, 1918 – пачатак XXI ст.: вучэб. дапам. для 9-га кл. устаноў агул. сярэд. адукацыі з беларус. мовай навучання / У.С. Кошалеў, М.А. Краснова, Н.У. Кошалева; пад рэд. У.С. Кошалева; пер. на беларус. мову В.Р. Ермаковіч, А.А. Цвірко, Т.М. Шахмуць. – Мінск: Выд. цэнтр БДУ, 2019. – 255 с.: іл.

2. Атлас. Сусветная гісторыя Навейшага часу, 1918 г. – пачатак XXI ст. 9 клас / В.У. Барысенка, А.Я. Ігнатовіч, П.Г. Лук'янаў. – Мінск: Белкартаграфія, 2019.

3. Сусветная гісторыя, XIX – пачатак XXI ст., вучэб. дапам. для 11-га кл. устаноў агул. сярэд. адукацыі з беларус. мовай навучання (з электронным дадаткам для павышанага ўзроўню) / У.С. Кошалеў, Н.У. Кошалева, М.А. Краснова; пад рэд. У.С. Кошалева. – Мінск: Выд. цэнтр БДУ, 2021. – 264 с.: іл.

4. Атлас. Сусветная гісторыя, XIX – пачатак XXI ст.: вучэб. дапаможнік для 11 кл. устаноў агул. сярэд. адукацыі з беларус. мовай навучання / В.С. Кошалеў, Д.Г. Ларыёнаў. – Мінск: Белкартаграфія, 2022.

5. Атлас. Вялікая Айчынная вайна савецкага народа (у кантэксце Другой сусветнай вайны): вучэбны дапаможнік для 9,11 кл. устаноў агульнай сярэдняй адукацыі з беларускай мовай навучання / А.А. Каваленя, М.Г. Жылінскі, А.А. Лукашоў – Мінск: Белкартаграфія, 2021.